

Esélyegyenlőség

- országos egyesület alakult -

Talán sokak számára különlegesnek tűnő társaság gyűlt össze Fóton, ugyanis olyan megszállottak adtak egymásnak találkozókat – csaknem másfélszázan – akik komolyan gondolják, hogy a gyerekek és ifjak esélyei iskolai keretek között biztosíthatók.

A legtöbb résztvevő gyakorló pedagógus volt, de aktív közreműködőként jelent meg több tudományos kutató, minisztériumi és önkormányzati tisztségviselő, valamint médiánál dolgozó szakember is.

Céljuk: az Iskolai Esélyegyenlőségért Egyesület megalakítása volt.

Esélyegyenlőségről beszélni napjainkban amikor a végre változó iskolaszervezet éppen az ellenkező irányba mozdult el? Vítathatatlan, hogy sok az ellenható tényező... Hat- és nyolcosztályos gimnáziumok "nyúlnak le" az általános iskolák felső évfolyamai "elitjeihez", nem kis riadalmat okozva ezzel az érintett intézmények pedagógusai körében. Szelektálnak a gombamód szaporodó egyházi iskolák, de megjelentek az elitképzést nyíltan vállaló magán- és alapítványi iskolák is. E színes kavalkádban azonban egyre erőteljesebben bontogatja szárnyait egy olyan iskolaszövetség is, amely az esélyegyenlőséget tűzte zászlajára (erről az Iskolakultúra 1991. évi 3. számában Loránd Ferenc részletesen írt). Talán nem túl merész dolog kijelenteni, hogy soha nem volt időszerűbb, mint ma az iskolai esélyegyenlőség problémakörét "felmelegíteni".

A félreértések elkerülése végett szükséges megjegyezni – már csak a fóti helyszín miatt is –, hogy az egyesület alapító közgyűlésén nem a hátrányos helyzetűek, vagy a gyenge képességűek érdekeit képviselni szándékoztak tanácskoztak, hanem jelen voltak ún. elit iskolák képviselői is, egyszóval mindazok, akik hisznek abban, hogy a mostaninál többet lehet és többet kell tenni az iskolai esélyegyenlőségért.

A közgyűlés megfogalmazta, hogy az iskolai esélyegyenlőség problémaköre magába foglalja az iskolák esélyegyenlőségét is, az intézmények szakmai önállóságára helyezve a hangsúlyt. Fóton nem az iskolai nevelés mindenhatóságának megszállott hívei tanácskoztak, hiszen elmondották: naivitás lenne azt hinni, hogy az iskola képes korrigálni a gyermekek között meglévő különbségeket... de enyhíteni kötelessége.

Nem véletlen, hogy éppen az elnevezés körül bontakozott ki talán a legélesebb vita. Az esélyegyenlőtlenség megnevezést többen – jórészt a korábbi "hátrányos helyzetű" aszszociáció miatt – mással szerették volna felváltani, de nem sikerült érzékletesebb kifejezést találni. Végül is tizenkét javaslat közül a szakmai közvéleményben leginkább ismert fogalom maradt. A vitában plasztikusan megfogalmazódott, hogy a "saját csúcs" elérésére törekvés a lényeg, és ez egyeseknél a "Himalájában", másoknál a "Mátrában" található. Az sem véletlen, hogy az egyesület elnökségébe a tehetségesekkel való foglalkozásban országos hírnévre szert tett iskola igazgatója éppúgy bekerült, mint a kedvezőtlen feltételekkel rendelkező falusi iskola képviselője.

Szép, és a hangulathoz szorosan kapcsolódó momentuma volt az "esélyegyenlőségért" egyesületet létrehozó közgyűlésnek, hogy levelet fogalmazott meg és juttatott el a Parlamenthez, melyben kérték a Gyermekek Jogairól Szóló ENSZ Egyezmény mielőbbi törvénybe iktatását.

Az alapszabály legfontosabb pontjai:

Az Iskolai Esélyegyenlőségért Egyesület működésének alapelvei és célja:

Az Egyesület alapelve, hogy minden gyereknek és ifjúnak – tekintet nélkül arra, hogy mikor, hol és milyen családban született – elemi emberi joga hozzájutni azokhoz az eszközökhöz, amelyek veleszületett, természetadta adottságai felfedezéséhez és képesség- tehetséggé fejlesztéséhez elengedhetetlenek. Az Egyesület tehát nem egyenlősdi-re törekszik, hanem arra, hogy minden gyerek és ifjú rendelkezék azokkal az iskolai feltételekkel, amelyek hozzájárulhatnak saját lehetőségeinek kibontakozásához.

Az Egyesület ugyanakkor azt vallja, hogy a fenti elemi emberi jog érvényesülése nemcsak az egyéni boldogulást és boldogságot szolgálja, hanem a társadalmi boldogulást és haladást is. Az egyének veleszületett adottságai a nemzet mozgósítható tehetség-állományának alapjai, ezért mindenkinek érdeke, hogy a teljes népesség tehetségével számolni lehessen. Ebből következik, hogy az esélyegyenlőségért való küzdelem magába foglalja a tehetség a tehetség felismerésének, kibontakoztatásának és kiművelésének elősegítését is a képességek lehető legszélesebb tartományában.

Ugyanakkor tudatában vagyunk annak, hogy az iskolai esélyegyenlőség tendenciaszerűen érvényesülhet, hiszen ezt más társadalmi tényezők határozzák meg. Az Egyesület tehát alapvető célként tételezi, hogy a közoktatási intézményrendszer, a nevelés közvetítésével minden gyerek és ifjú elérhesse saját lehetőségeinek felső határát, megtalálhassa saját meggyőződését. Az Egyesület alapvető célja mindazok erőit egyesíteni, akik ezen egyéni és társadalmi érdek érvényesülését szellemi, erkölcsi és anyagi erőikkel elősegíteni kívánják. Az Egyesület a nevelési és oktatási intézményrendszert – az óvodákat, az általános és középiskolákat, a szakmunkásképző intézeteket, a kollégiumokat, a diákotthonokat és az általános művelődési központokat – tartja a legfontosabb eszköznek a fentiekben körvonalazott cél szolgálatában.

Az Egyesület elismeri, magára és tagjaira nézve kötelezőnek tartja A Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény előírásait. Az Egyesület magáénak vallja a magyar és a nemzetközi esélyegyenlősítő pedagógiák törekvéseit.

Az Egyesület tagjai és kompetenciájának körvonalai

Az Egyesület elsősorban az óvodák, az általános és középiskolák, a szakmunkásképző intézetek, a kollégiumok, a diákotthonok és az általános művelődési központok dolgozóit hívja tagjai sorába. Ugyanakkor számol azzal, hogy az iskola esélyegyenlőség feltételei túlnyúlnak a közvetlen nevelési és oktatási feladatra létrejött intézményrendszer keretein, mert részben a tanügyirányítás berkeiben, a pedagógusképző intézményekben, a pedagógiai, a pszichológiai és a szociológiai kutatás műhelyeiben, a gyermekegészségügyi, a gyermekszociális és a családgondozó intézetekben, illetve munkahelyeken képződnek. Ezért az Egyesület ezen területek munkásainak aktív részvételére, illetve pártoló tevékenységére is épít, amikor feladatait meghatározza.

Az Egyesület – alapelveiből következően – képviselni kívánja a gyermekvédelmi hálozat gondozásában (a gyermek- és ifjúsági otthonokban, illetve intézetekben vagy nevelőszülőknél) élő gyerekek és fiatalok esélyegyenlőségének ügyét is. Figyelembe veszi ugyanakkor, hogy a gyermekréteg gondjainak lényegesen szélesebb a horizontja és ösz-

szettebb a szerkezete, mint amit céltételezéséből eredő kompetenciájával átfogni képes. Tekintettel van arra is, hogy léteznek olyan szervezetek, egyesületek, amelyek részben e gyermek- és ifjúsági réteg érdekvédelmére szerveződtek. Az Egyesület a céljával összefüggő kérdésekben kinyilvánítja szándékát a gyermek- és ifjúságvédelemmel foglalkozó állami, egyházi és társadalmi intézményekkel, illetve szervezetekkel való együttműködésre, és tevékenységében számít segítségükre.

Az esélyegyenlőség tendenciaszerű érvényesítésére irányuló erőfeszítések sikere mindenekelőtt két tényezőtől múlik:

a) a nevelési és oktatási intézmények szakmai önállóságán, tárgyi és szellemi kultúráján és

b) a családi és ifjúsági szociálpolitika volumenén és elvein, azon tehát, hogy milyen tárgyi lehetőségekkel rendelkezik, és milyen preferenciák mentén hasznosítja azokat.

Ezért az Egyesület foglalkozni kíván egyrészt a nevelési és oktatási rendszer tényleges funkcionálását meghatározó gazdasági, strukturális, irányítási-vezetési, pedagógiai – tartalmi és metodikai – kérdésekkel, másrészt a családi, gyermek- és ifjúsági szociálpolitika azon vonatkozásaival, amelyek az iskolai teljesítőképességre hatással vannak.

Az Egyesület a vele azonos névvel bejegyzett Alapítvány ügykezelője. Ezzel kapcsolatos tennivalói:

Információkat gyűjteni és közvetíteni Az Iskolai Esélyegyenlőségért Alapítvány ügydöntőnkollégiumához a támogatandó kezdeményezésekről, illetve programokról.

Az Alapítvány ügydöntőnkollégiumának megbízása alapján kezelni az Alapítvány vagyonát.

Szakmai szerveinek (bizottságainak, szervezeteinek, tagozatainak stb.) útján véleményezni az Alapítvány ügydöntőnkollégiumának döntéseit az alapítványi pénzek odaítélését illetően.

Az Egyesület a nevében szereplő társadalmi és pedagógiai érték – az iskolai esélyegyenlőség – érvényesülését szolgáló szakmai szervezet, amely ennek megfelelően az alábbi munkaformákban dolgozik:

A témával összefüggő kérdésekben konferenciákat, tapasztalatcseréket, továbbképzéseket szervez.

Megjelenteti az Egyesület híradóját az egyesületi élet híreinek közlésére, az Egyesület céljaival összefüggő törekvések, tapasztalatok közzétételére.

A céljával összefüggő tematikai körben kiadványokat jelentet meg, illetve segít megjeleníteni; részt vesz megismertetésükben és terjesztésükben.

Központi és helyi kezdeményezéseket, megnyilatkozásokat és dokumentumokat (rendeleteket, intézkedéseket, határozatokat) véleményez megkeresésre és saját kezdeményezésében, ezzel is biztosítva azon tanuló és tanári-pedagógusi rétegek szakmai érdekképviseletét, amelyek az iskolai esélyegyenlőség eszméjének kedvezményezettjei, illetve elkötelezettjei.

Szakmai javaslatokat dolgoz ki a központi oktatáspolitikai és a helyi oktatáspolitikák meghatározói számára az iskolai esélyegyenlőség megvalósulási módzataira megvalósítási eszközeire vonatkozóan.

Feltárja, megismeri és hasznosítja a neveléstörténet esélyegyenlősítő pedagógiai törekvéseit.

Együttműködik mindazokkal a társadalmi szervezetekkel, amelyek a gyerekek jogaiért, érdekeiért tevékenykednek.

Az egyesület tagjai révén arra törekszik, hogy minél több nevelési és oktatási intézmény társadalmi irányításának és ellenőrzésének részese lehessen annak érdekében, hogy a helyi önkormányzati szervek iskolairányítási értékrendjében az esélyegyenlőség domináns módon jelen legyen.

A tagsági viszony

Az Egyesület tagja lehet minden olyan magyar és külföldi állampolgár, intézmény és gazdálkodó szervezet, aki, illetve amely egyetért az Egyesület céljaival, és hajlandó ezeket támogatni.

Tagsági viszonyt az Egyesületben való belépési nyilatkozat kitöltésével lehet létesíteni. A tagság megszűnik kilépés, illetve törlés esetén.

Az Egyesületet a tagok munkájukkal, juttatásokkal, felajánlásokkal segíthetik.

Tiszteletbeli tagokká választhatók olyan hazai és külföldi állampolgárok, akiket az iskolai esélyegyenlőség érvényesüléséért végzett elméleti és/vagy gyakorlati munkásságuk alapján a Közgyűlés e címre érdemesít. Tiszteletbeli taggá való megválasztásra az Egyesület minden tagja tehet személyi javaslatot.

Pártoló tagokként bejegyezhetők az Egyesület munkáját támogató közösségek, szervezetek, intézmények. Pártoló taggá való megválasztásra az Egyesület minden tagja tehet javaslatot.

Az Egyesület 15 tagú elnökséget választott. Elnök: dr. Lóránd Ferenc az OKI főmunkatársa, a társelnök: Botka Lajosné a szolnoki Varga Katalin Gimnázium igazgatója, titkára Czene Gyula a salgótarjáni Petőfi Sándor Általános Iskola igazgatója lett.

Az Egyesület levélcíme:

1048. Budapest VII

Hernád u. 46.

(Fővárosi Kísérleti Általános Iskola)

CZENE GYULA

Helsinki deklaráció az iskolázás szabadságáról

A jelenlegi helyzet

Európában az iskolázás szabadságának sajátos tradíciója él. Utalva az Európában igen fejlett iskolázási pluralizmusra az Európa Parlament a nevelés szabadságával kapcsolatos Határozatában (1984) kibővítette az iskolák jogi kereteit: "A szülők jogának megfelelően az ő dolguk, hogy döntsenek gyermekeik iskolájának megválasztásáról, amíg azok elérik saját döntőképességüket. Az államnak az a feladata, hogy lehetővé tegye az állami vagy a szabad iskolák ehhez szükséges működtetését." Egyidejűleg megerősíti az Európa Parlament Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának a szülők jogára vonatkozó cikkelyét (1948), valamint minden egyes ember jogát a kép-